

DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-58-74>

УДК 657.22:65

ОСОБЛИВОСТІ ОБЛІКУ І ОПОДАТКУВАННЯ ЦІЛЬОВОГО ФІНАНСУВАННЯ В ЧАСТИНІ ГРАНТОВИХ КОШТІВ

FEATURES OF ACCOUNTING AND TAXATION TARGETED FINANCING AS PART OF GRANT FUNDS

Садовська Ірина Борисівнадоктор економічних наук, професор,
Волинський національний університет імені Лесі Українки
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-7081-8524>**Нагірська Катерина Євгеніївна**кандидат економічних наук, доцент,
Луцький національний технічний університет
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-2792-8162>**Sadovska Iryna**

Lesya Ukrainka Volyn National University

Nahirska Kateryna

Lutsk National Technical University

Публікація висвітлює актуальні питання сучасності, зокрема, обліку і оподаткування цільового фінансування видатків на соціальні, екологічні та культурні проекти, на підтримку вразливих економічних суб'єктів, а також на відновлення пошкодженої та зруйнованої внаслідок війни інфраструктури нашої країни. Проаналізовано та систематизовано фактори, які впливають на організацію бухгалтерського обліку цільового фінансування в частині грантових коштів. Проведена оцінка наукових підходів щодо визнання грантів цільовими надходженнями. Запропоновано диференційований підхід до визначення субрахунків до рахунку 48 «Цільове фінансування» для кожного окремого суб'єкта, який отримує грантові кошти. Досліджено застосування національних та міжнародних стандартів (МСФЗ) щодо операцій з грантовими коштами. Окреслено основні напрями невирішених питань з метою перспектив їх дослідження.

Ключові слова: облік, оподаткування, національні стандарти обліку, міжнародні стандарти фінансової звітності, цільове фінансування, гранти, грантові кошти.

The publication covers current issues of our time, in particular, the accounting and taxation of targeted financing of expenditures for social, ecological and cultural projects, for the support of vulnerable economic entities, as well as for the restoration of the infrastructure of our country damaged and destroyed as a result of the war. Factors affecting the organization of accounting of targeted financing in the part of grant funds were analyzed and systematized. Among the main factors, it is proposed to highlight: grant conditions, legal framework (legal framework), tax aspects, budgeting methods and tools, methodology for forming financial and descriptive reports, mechanisms for determining risks and predictive predictions regarding the effective use of grant funds. An assessment of scientific approaches to recognition of grants as targeted revenues was carried out. The dependence of regulatory interpretation and accounting judgment on the categories: grants, international technical assistance, state aid, targeted funding, targeted revenues, grants for third parties, investment grants, consulting grants, etc. has been established. Contradictions and ambiguity of the economic content and legal form lead to conflicts in the taxation of operations with grant funds. This actualizes the application of the financial accounting principle of economic essence over legal form. The application of sub-accounts to account 48 "Targeted financing" was assessed. A differentiated approach to the definition of sub-accounts for each individual entity that receives grant funds is proposed. Scientific approaches to the application of national and international standards of financial reporting (IFRS) and accounting in relation to transactions with grant funds have been studied. Options for solving the problems at the level of improvement of scientific approaches and practical application are offered. The main directions of unsolved issues are outlined with the aim of prospects for their study by researchers in the near future.

Keywords: accounting, taxation, national accounting standards, international financial reporting standards, targeted financing, grants, grant funds.

Постановка проблеми. Сучасна роль бухгалтерського обліку підсилюється подіями війни і виходить на новий рівень відповідальності перед суспільством і світовою економічною спільнотою. Відновлення пошкодженої та зруйнованої внаслідок війни інфраструктури нашої країни вже відбувається, та, з плином часу набирає нових обертів, які, в свою чергу, спричиняють нові форми і методи цільового фінансування процесів відновлення.

Нормативно-правове регулювання цільових фінансових потоків частково вирішує питання їх обліково-аналітичного і контрольного забезпечення. Проте, на етапі отримання грантових коштів, виникає ряд питань щодо документального їх оформлення і правильного відображення на рахунках бухгалтерського обліку, логічного проведення в системі рахунків, визнання, класифікації, оцінки і фокусування у різних формах звітності – фінансовій на основі МСФЗ, фінансовій на основі НП(С)БО, в податкових Деклараціях з податку на додану вартість і податку на прибуток, управлінській для прийняття оперативних і стратегічних рішень.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Моніторинг і оцінка публікацій на заявлену тематику дозволили визначити найбільш вагомих, на наш погляд, науковців, які внесли достатній вклад в розвиток обліку і оподаткування цільового фінансування та грантових коштів, зокрема: Височан О. [1], Канцедал Н. А. [4], Крижановська О. А. [11], Кучеренко Т. Є. [5], Майковець, Д. [1], Михальчук Л. [6], Мельник Л. Ю. [5], Момот І. О. [4], Нестор, О. [7], Осіпчук Д. С. [8; 9; 12], Пономаренко О. Г. [10], Ратушна О. П. [5], Тростянська К. М. [11], Чижевська Л. В. [12]. Вчені, які вище перелічені, в своїх наукових працях розкривали багатогранні проблеми обліку та оподаткування цільового фінансування, державної допомоги у різних формах, грантових коштів міжнародної технічної допомоги. Проте, сьогодні, в умовах війни, час висуває нові виклики з огляду на розширення спектру цільових надходжень від благодійних фондів, фізичних осіб, держави та іноземних програм, що актуалізує обрану тему дослідження, чітко окреслюючи нові цілі і завдання.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Відсутність єдиних науково-практичних підходів до трактування господарських операцій з надходження і використання цільового фінансування в частині грантових коштів в площині бухгалтерського судження, економічного змісту і нормативно-

правового регулювання, потребує додаткового дослідження вище окреслених питань.

Формулювання цілей статті полягає у комплексному підході до вирішення основної науково-практичної задачі, зокрема, доведення на основі оцінки нормативно-правового регулювання відповідності розуміння економічних категорій у контексті вимог чинного податкового законодавства з однієї сторони, та національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку або міжнародних стандартів фінансової звітності, з іншої.

Виклад основного матеріалу дослідження. Оцінка публікацій [1; 5–8; 12] та дослідження практичного вирішення питань обліку і оподаткування цільового фінансування грантових коштів довели першочергову потребу раціональної організації бухгалтерського обліку і закріплення основних правил в обліковій політиці суб'єкта, який отримує грант. Пропонуємо розглядати і застосовувати наступну систему факторів щодо організації обліку цільового фінансування, зокрема грантових коштів. Одним з перших факторів є умови гранту, які, як правило, визначаються грантовими угодами. До них належать: 1) обсяг і терміни; 2) сума гранту і строки його використання, тобто реалізації проєкту; 3) обов'язки грантооримувача; 4) обмеження щодо цільового призначення та умови використання.

Другим, особливо важливим і складним фактором є юридичне поле. Якщо грант надається іноземною країною, до уваги беруть нормативні акти обох сторін. При цьому в правилах багатьох програм зауважують на прийнятті до виконання кращих і більш жорстких практик. З метою запобігання непорозумінням кожну розбіжність погоджують підписанням додатково протоколу погодження на рівні партнерів і донора, або керуються конвенціями чи резолюціями між країнами, якщо такі досягнуті.

На сьогодні нормативна база з питань обліку цільового фінансування в Україні включає ряд законодавчих та регуляторних актів. Ці акти визначають правила бухгалтерського обліку, звітності та оподаткування цільового фінансування. Найбільш важливими з них є: Податковий кодекс України, який містить положення щодо оподаткування фінансових операцій, включаючи цільове фінансування, Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» (ст. 16, 17), в якому визначено загальні принципи бухгалтерського обліку, включаючи правила ведення

обліку цільового фінансування, Національні положення (стандарти) бухгалтерського обліку (НП(С)БО) та Міжнародні стандарти фінансової звітності (МСФЗ).

Третім фактором ми виокремлюємо податкові аспекти, для яких характерним є формування розуміння податкових правил та обов'язків, пов'язаних із конкретним грантовим фінансуванням. Оподаткування грантів може варіюватися в залежності від конкретного правового середовища, виду гранту та його призначення. Гранти, отримані для виконання проектів чи програм з соціальних, наукових чи благодійних цілей, часто звільняються від оподаткування податком на прибуток і ПДВ. Це пов'язано з тим, що їх призначення спрямоване на суспільний розвиток. Система оподаткування грантових коштів також може залежати від статусу отримувача. Некомерційні організації або установи, які отримують гранти для виконання благодійних або громадських проектів, можуть користуватися податковими пільгами.

Форма гранту також може впливати на його оподаткування. Якщо грант надається у формі грошових коштів, його можуть розглядати як дохід з відповідним нарахуванням податку на прибуток (для юридичної особи), або податком на доходи фізичних осіб. Якщо ж грант забезпечується матеріальними ресурсами або послугами, можливі відмінні від зазначених раніше варіанти оподаткування. Податкові зобов'язання відносно витрат, пов'язаних з реалізацією проекту, не всі донори дозволяють вважати прийнятними. Проте, деякі країни можуть надавати спеціальні податкові пільги для грантів. Отже, цим констатуємо індивідуальний підхід до детального моніторингу і аналізу нормативного забезпечення і оподаткування грантових коштів, і відповідного фіксування правил в обліковій політиці.

Четвертим фактором організації обліку цільового фінансування грантових коштів є бюджетування. Як показали дослідження різних програмних вимог до складання бюджетів проектів, загалом переважає правило ефективного використання грантових коштів у повній відповідності із метою, цілями і завданнями, визначеними в заявці і погодженими з донором. Як правило, форми бюджетів задаються донорами і не приймаються в результаті виявлення будь-яких відхилень в розрахункових кількісних і вартісних показниках. Будь-які зміни до бюджетів в процесі реалізації проектів можуть бути внесені за письмовим погодженням з донором. Зона відповідаль-

ності за дотриманням правил бюджетування і виконання бюджетів цільових коштів покладається загалом на головного бухгалтера організації або установи. Крім того, опосередковано відповідальність покладається на керівника і фінансового менеджера проекту за наявності і на період його реалізації.

П'ятий фактор – бухгалтерська фінансова і описова звітність про результати витрачених грантових коштів і їх відповідність бюджету і заявленим меті, цілям, завданням. Аналогічно бюджету, фінансові і описові звіти мають наперед задані форми, які можуть відрізнятися в розрізі проектів ступенем складності і деталізацією. Проте, методологія щодо фінансової звітності є сталою з огляду того, що увага приділяється основним елементам бухгалтерського обліку: документування, інвентаризація, оцінка, відображення на рахунках бухгалтерського обліку, узгодження із системою обліку отримувача гранту, узгодження із системою програмного забезпечення отримувача гранту, узгодження із системою внутрішнього контролю цільового використання коштів і ділових комунікацій між відділами та підрозділами отримувача гранту та командою управління проектом.

Шостий фактор ми розглядаємо як оцінка ймовірних ризиків та прогнозування заходів по їх нівелюванню або зменшенню впливу на реалізацію проекту. Ризики передбачають ще на етапі формування заявки на грант. Якщо донор не вважає їх критичними, грант надають. Проте, в процесі підготовки грантової угоди, отримання коштів, конвертації валюти, проведення тендерів, виплат підрядникам, виплат персоналу проектної команди, нарахування податків про потребі, та інших операціях, можлива поява нових, раніше не передбачених ризиків. Тому пропонуємо прописати в обліковій політиці отримувача гранту процедури або гарантійні інструменти в разі виявлення нестандартних ризиків.

Описані нами фактори є комплексним підходом до організації бухгалтерського обліку і оподаткування цільового фінансування, зокрема грантових коштів, та дозволяють ефективно взаємодіяти з грантовими коштами від початку отримання до їх використання та звітності.

Особливості цільового фінансування різних організацій спричиняють значний вплив на ведення обліку. Різноманітність специфіки діяльності організацій та установ, які отримують гранти, ускладнює адаптацію актуальних методик обліку цільового фінансування

для вирішення проблем управління ними [3, с. 184]. Таке різноманіття спричинене тим, що не достатньо в нормативних актах розкрито сутність категорій: гранти, міжнародна технічна допомога, державна допомога, цільове фінансування, цільові надходження, гранти для третіх сторін, гранти інвестиційні, гранти консалтингові. Провівши моніторинг джерел, наведемо найбільш прийнятні з огляду бухгалтерського застосування визначення. Грант – це вид фінансової допомоги, що надається організації, особі чи проекту з боку грантодавця (часто урядової, благодійної, або міжнародної організації, фонду, компанії тощо) для реалізації конкретних цілей чи завдань. Міжнародна технічна допомога – це надання матеріальних, фінансових, технічних та інтелектуальних ресурсів однією країною або міжнародною організацією іншій країні чи регіону для підтримки їхнього економічного розвитку, покращення життєвого рівня населення та розв'язання різних соціальних, екологічних чи інфраструктурних завдань. Державна допомога – це форма фінансової або матеріальної підтримки, яку уряд надає окремим підприємствам, галузям економіки чи громадянам з метою сприяння їхньому розвитку, покращення соціального становища чи підтримки певних секторів суспільства. Прикладом можуть бути: субсидії, податкові пільги, гранти, пільгові кредити, гарантії, регулюючі заходи та інше. Цільове фінансування – це вид фінансування, який передбачає спрямування фінансових ресурсів чи інших активів на конкретні цілі чи проекти. Головна особливість цільового фінансування полягає в тому, що отримані кошти або ресурси мають бути використані згідно з певними умовами та для досягнення певних завдань. Трагування цільового фінансування як бюджетних коштів призводить до додаткових перевірок і непорозумінь з контролюючими органами. Тому для розмежування категорій, що спрощує систему обліку і відповідальності, науковці пропонують грантові кошти від іноземних донорів трактувати як цільові надходження.

Гранти для третіх сторін – це вид фінансування, призначений для надання фінансової підтримки та реалізації конкретних проектів чи програм третіми сторонами, які не є основними учасниками чи ініціаторами цих проектів. У такому випадку треті сторони, як правило, є благодійними організаціями, державними установами, міжнародними організаціями чи іншими неприбутковими суб'єктами. Гранти для третіх сторін обліковуються і

оподатковуються залежно від умов фінансування, передачі гранту і використання. При цьому податковим агентом виступає сторона, яка першочергово отримала грант. Також ця сторона відповідає за звітність і всі ризики. Адаптувати готові методики обліку не є можливим через різні варіанти умов надання і використання, співфінансування, звітування.

Гранти консалтингові – це форма фінансування, яка спрямована на надання фінансової підтримки організаціям чи індивідам, які здійснюють консалтингову (дорадчу) діяльність. Організації або консультанти фізичні особи або ФОП, які отримують такі гранти, зазвичай надають консультаційні послуги в різних галузях, таких як бізнес, право, технічні інновації чи соціальний розвиток. Як правило, отримувачі таких грантів ведуть відокремлений бухгалтерський облік і подають звіти щодо використання коштів та досягнутих результатів. Звіти фінансові і описові підлягають оцінці та контролю з боку надавачів грантів. Форми звітів задають надавачі грантів, інколи такі звіти потребують підтвердження незалежного аудитора.

Виникає ряд питань у науковому середовищі і практиці щодо застосування рахунків для обліку цільового фінансування і цільових надходжень. Чинною інструкцією [3] передбачено субрахунки, які для різних організаційно-правових суб'єктів не можуть ідентично застосовуватися. Неприбуткові недержавні організації, державні неприбуткові установи, комерційні та інші підприємницькі структури отримують різні за джерелами і цільовим призначенням грантові кошти. Також потрібно ураховувати фактор співфінансування, який є вимогою окремих програм. Рекомендуємо в залежності від особливостей організаційної побудови і функціонування кожної економічної одиниці, яка користується грантовими коштами, на власний розсуд визначати субрахунки до рахунку 48 «Цільове фінансування». При цьому потрібно враховувати всі фактори вигоди і ризиків, особливо щодо можливості застосування пільгового оподаткування.

Особливості міжнародного (МСФЗ) та національного підходів щодо операцій з грантовими коштами досить обґрунтовано розглянуто авторами [8; 11; 12] в наукових працях. Організації мають право вибору і певні вимоги щодо ведення обліку за міжнародними чи національними стандартами. Інколи правила диктують донори чи програми. Тому бухгалтерське судження щодо прийняття відповідного рішення має містити обґрунтоване

підґрунтя такого вибору. Для цього є дві основні причини. Перша – у прийнятності витрат і достовірності відображення грантових коштів у фінансовій звітності. Друга – у можливості застосування податкових пільг і визначення достовірної бази оподаткування в разі такої потреби відповідно до чинного законодавства.

Висновки. Проведене дослідження дозволило констатувати першочерговість організаційних заходів в системі обліку і оподаткування суб'єкта, отримувача цільової фінансової допомоги в частині грантових коштів. При налаштуванні організаційних регламентів є шанси на впорядкування документообігу і розподіл зони відповідальності на кожному етапі процесу: підписання домовленостей, надходження і отримання, використання відповідно до кошторису (бюджету), звітування.

Доведено, що адекватне визнання грантів за їх походженням дозволить безпелеяційно визначити базу і ставки відповідного оподаткування. Визнання грантів цільовим фінансуванням чи цільовим надходженням також зобов'язує використовувати відповідні інструменти і процедури в обліку і звітності. Досить важливим є вдала імплементація правил донора і національного законодавства. Практично не існує готових рішень щодо імплементації порядку відображення в обліку, оподаткування і закупівлі матеріальних цінностей і послуг за грантові кошти. Тому вважаємо, що тема методології обліку і оподаткування грантових коштів, пошук варіантів наближення до спільного знаменника облікових і податкових правил різних країн-донорів, мають перспективу подальших досліджень.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Височан О., Майковець Д. Облік фінансування діяльності небюджетних неприбуткових організацій. *Економіка та суспільство*. 2022. № 44. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-44-83>
2. Звіт про прямі збитки інфраструктури та непрямі втрати економіки від руйнувань внаслідок військової агресії росії проти України станом на червень 2023 року. 60 с. Київська школа економіки: сайт. 02.08.2023. URL: https://kse.ua/wp-content/uploads/2023/09/June_Damages_UKR_-Report.pdf
3. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій № 291 від 30 лист. 1999 р. Верховна Рада України. URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/z0893-99>
4. Канцедал Н. А., Момот І. О. Особливості обліку капітальних трансфертів як різновиду цільового фінансування. *Облік, аудит, оподаткування та звітність у системі забезпечення економічної стійкості підприємств* : тези доповідей Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції 11–12 травня 2017 р. Дніпро : ННІЕ, 2017. С. 30–31. URL: <http://dspace.pdaa.edu.ua:8080/handle/123456789/432>
5. Кучеренко Т. Є., Ратушна О. П., Мельник Л. Ю. Облік фінансування інноваційної діяльності підприємства. *Облік і фінанси*. 2019. № 1. С. 35–43. URL: <http://www.afj.org.ua/ua/article/632/>
6. Михальчук Л., Бендюг Є. Методи залучення фінансових ресурсів для розвитку соціального підприємництва. *Економіка та суспільство*. 2021. № 32. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-32-56>
7. Нестор О. Важливість плану Маршалла для післявоєнного економічного відновлення регіонів: досвід Італії та уроки для України. *Економіка та суспільство*. 2023. № 53. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-53-96>
8. Осіпчук Д. С. Особливості та проблеми національної та міжнародної практики відображення операцій з державними грантами в обліку підприємства. *Економіка. Фінанси. Право*. 2023. № 9. С. 104–111. DOI: <https://doi.org/10.37634/efp.2023.9.23>
9. Осіпчук Д. С. Податковий облік державних грантів. *Економіка. Фінанси. Право*. 2022. № 11/2. С. 23–27. DOI: [https://doi.org/10.37634/efp.2022.11\(2\).5](https://doi.org/10.37634/efp.2022.11(2).5)
10. Пономаренко О. Г., Канцедал Н. А. Цільове фінансування агробізнесу: аспекти бухгалтерського обліку. *Ефективна економіка*. 2020. № 5. DOI: <https://doi.org/10.32702/2307-2105-2020.5.108>
11. Тростяньська К. М., Крижановська О. А. Проблемні питання бухгалтерського обліку неприбуткових організацій. *Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки*. 2021. № 2. С. 184–189.
12. Чижевська Л. В., Осіпчук Д. С. Нормативне регулювання обліку державної допомоги: міжнародний (МСФЗ) та національний підходи. *Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу*. 2020. № 2(46). С. 61–69. DOI: [http://dx.doi.org/10.26642/pbo-2020-2\(46\)-61-69](http://dx.doi.org/10.26642/pbo-2020-2(46)-61-69)

REFERENCES:

1. Vysochan O., Maikovets D. (2022). Oblik finansuvannia diialnosti nebiudzhetnykh neprybutkovykh orhanizatsii [Accounting for financing activities of non-budget non-profit organizations]. *Ekonomika ta suspilstvo*, no. 44. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-44-83>

2. Zvit pro priami zbytky infrastruktury ta nepriami vtraty ekonomiky vid ruinuvan vnaslidok viiskovoi ahresii posii proty Ukrainy stanom na cherven 2023 roku. 60 s. Kyivska shkola ekonomiky: sait. 02.08.2023 [Report on direct damage to infrastructure and indirect losses to the economy from destruction as a result of the military aggression of the Soviet Union against Ukraine as of June 2023. 60 p. Kyiv School of Economics: website. 08/02/2023]. Available at: https://kse.ua/wp-content/uploads/2023/09/June_Damages_UKR_-Report.pdf

3. Instruksiia pro zastosuvannia Planu rakhunkiv bukhhalterskoho obliku aktyviv, kapitalu, zoboviazan i hospodarskykh operatsii pidpriemstv i orhanizatsii № 291 vid 30 lyst. 1999 r. [Instructions on the application of the Plan of accounts for the accounting of assets, capital, liabilities and economic operations of enterprises and organizations No. 291 dated November 30. 1999]. Verkhovna Rada Ukrainy. Available at: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/z0893-99>

4. Kantsedal N. A., Momot I. O. (2017). Osoblyvosti obliku kapitalnykh transfertiv yak riznovydu tsilovoho finansuvannia [Peculiarities of accounting for capital transfers as a type of targeted financing]. *Oblik, audyt, opodatkovannia ta zvitnist u systemi zabezpechennia ekonomichnoi stiikosti pidpriemstv* : tezy dopovidei Vseukrainskoi naukovo-praktychnoi internet-konferentsii 11-12 travnia 2017 r. Dnipro: NNIE, pp. 30–31. Available at: <http://dspace.pdaa.edu.ua:8080/handle/123456789/432>

5. Kucherenko T. Ye., Ratushna O. P., Melnyk L. Yu. (2019). Oblik finansuvannia innovatsiinoi diialnosti pidpriemstva [Accounting for the financing of innovative activities of the enterprise]. *Oblik i finansy*, no. 1, pp. 35–43. Available at: <http://www.afj.org.ua/ua/article/632>

6. Mykhalchuk L., Bendiuh Ye. (2021). Metody zaluchennia finansovykh resursiv dlia rozvytku sotsialnoho pidpriemnytstva [Methods of attracting financial resources for the development of social entrepreneurship]. *Ekonomika ta suspilstvo*, no. 32. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-32-56>

7. Nestor O. (2023). Vazhlyvist planu Marshalla dlia pisliavoiennoho ekonomichnoho vidnovlennia rehioniv: dosvid Italii ta uroky dlia Ukrainy [The importance of the Marshall Plan for the post-war economic recovery of the regions: the experience of Italy and lessons for Ukraine]. *Ekonomika ta suspilstvo*, no. 53. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-53-96>

8. Osipchuk D. S. (2023). Osoblyvosti ta problemy natsionalnoi ta mizhnarodnoi praktyky vidobrazhennia operatsii z derzhavnymy hrantamy v obliku pidpriemstva [Peculiarities and problems of the national and international practice of reflecting transactions with state grants in the accounting of the enterprise]. *Ekonomika. Finansy. Pravo*, no. 9, pp. 104–111. DOI: <https://doi.org/10.37634/efp.2023.9.23>

9. Osipchuk D. S. (2022). Podatkovi oblik derzhavnykh hrantiv [Tax accounting of state grants]. *Ekonomika. Finansy. Pravo*, no. 11/2, pp. 23–27. DOI: [https://doi.org/10.37634/efp.2022.11\(2\).5](https://doi.org/10.37634/efp.2022.11(2).5)

10. Ponomarenko O. H., Kantsedal N. A. (2020). Tsilove finansuvannia ahrobiznesu: aspekty bukhhalterskoho obliku [Targeted financing of agribusiness: aspects of accounting]. *Efektivna ekonomika*, no/ 5. DOI: <https://doi.org/10.32702/2307-2105-2020.5.108>

11. Trostianska K. M., Kryzhanovska O. A. (2021). Problemni pytannia bukhhalterskoho obliku neprybutkovykh orhanizatsii [Problematic issues of accounting of non-profit organizations]. *Visnyk Khmelnytskoho natsionalnoho universytetu. Ekonomichni nauky*, no. 2, pp. 184–189.

12. Chyzhevska L. V., Osipchuk D. S. (2020). Normatyvne rehuliuвання obliku derzhavnoi dopomohy: mizhnarodnyi (MSFZ) ta natsionalnyi pidkhody [Regulatory regulation of state aid accounting: international (IFRS) and national approaches]. *Problemy teorii ta metodolohii bukhhalterskoho obliku, kontroliu i analizu*, no. 2(46), pp. 61–69. DOI: [http://dx.doi.org/10.26642/pbo-2020-2\(46\)-61-69](http://dx.doi.org/10.26642/pbo-2020-2(46)-61-69)